

Přehlídka umění ve veřejném prostoru, která se od roku 2008 koná každé druhé léto v Brně, je letos prezentována pod označením Brno Art Open 2019. Jsem závislý objekt. Původní název Sochy v ulicích totiž definitivně přestal dávat smysl: Kurátorský kolektiv Café Utopia (Marika Kupková, Katarína Hládeková, Zuzana Janečková a Markéta Žáčková) oslovil umělkyně a umělce, kteří se vesměs médiem tradiční sochy nezabývají, a navíc jednotlivé realizace umístil i do lokalit, jež nejsou ulicemi (muzeum, škola, botanická zahrada...). Možnost takového pojetí přehlídky již ostatně načrtl Karel Císař, který ji kurátoroval v roce 2011; letošní ročník tedy lze – mimo jiné – považovat za završení tohoto směru.

Základní ingredience Brno Art Open však tvoří ještě další, důležitější suroviny.

Kurátorský tým tvrdí, že „myšlenkovým východiskem“ letošního ročníku se stal odkaz Sylvie Lacinové, brněnské sochařky, která letos ve věku 95 let zemřela. Jednalo se o autorku působící hlavně v šedesátých až osmdesátých letech minulého století, jejíž díla tvořila a dodnes tvoří neproblematickou výzdobu oživující brněnský veřejný prostor. Mohu-li si dovolit osobní intermezzo – i moje dětství je neodvratně spojeno s její realizací na jednom z brněnských sídlišť, jež pro mě představovala zakázanou prolézačku i první setkání s uměním ve veřejném prostoru vůbec. Kromě této a jiných zakázek vytvořila Sylva Lacinová také sochu pro fasádu budovy Sdružení výzkumných ústavů v Brně (dnes **Fakulta informatiky** Masarykovy univerzity).

Při nedávné rekonstrukci budovy však bylo dílo odstraněno, málem zničeno, na poslední chvíli zachráněno a v rámci přehlídky Brno Art Open znovu vráceno do veřejného prostoru. Jako ležící mrtvola, o jejíž ostatky nemá nikdo zájem, bylo umístěno na schody Domu umění. Kromě toho, že jej divák může spatřit v novém, nečekaném a původně nezamýšleném měřítku, upozorňuje i na otázku, co s takovými díly dělat a jestli vůbec dává smysl, aby opouštěla svá původní místa určení. Vedle budovy, na jejímž průčelí se Lacinové socha původně nacházela, pak byla dočasně umístěna jedna z vybraných realizací od současného, mladého polského umělce Cezara Poniatowského.

Pokud však projdete kolem některých dalších děl prezentovaných pod hlavičkou Brno Art Open pouze podle nahodilého klíče (jsou v centru města, mám je po cestě do práce apod.), nemusí vám myšlenkové východisko vztahované k Sylvě Lacinové dávat žádný smysl. Naopak mohou na vaši mysl začít útočit dotěrné dotazy, zda se toto východisko neztratilo při práci v kurátorském kolektivu nebo při problémech se schvalováním původně vybraných lokalit ze strany politického vedení, majitelů nemovitostí či památkové péče. Takto lámat hůl nad letošním ročníkem by však bylo zbytečné, nicméně pokud si chcete přehlídku prožít se vším všudy, potřebujete k tomu dostatek času na samotnou fyzickou návštěvu jednotlivých lokací. Realizace jsou poměrně daleko od sebe, značná část z nich je umístěna v institucích, které diváka limitují svojí otevírací dobou, čas je třeba na pročtení průvodních materiálů i na jejich percepce.

Diváka, který je ochoten toto vše podstoupit, pak Brno Art Open odmění pocitem, jaký člověk zažívá třeba při vyluštění obtížné logické hádanky. Vzájemně do sebe zapadnou dva hlavní motivy, které přehlídkou prostupují. První z nich se vztahuje k tématům některých z děl, jež reagují na celosvětové problémy 21. století, jako jsou klimatická změna a s ní spojené vymírání živočišných druhů, proměna krajiny, hrozící migrace obyvatel, používání plastů, recyklace odpadků... To lze ilustrovat na již zmíněném díle Sylvie Lacinové, z něž se stal migrující a nadále nepotřebný objekt, který podle kurátorek představuje symbolickou paralelu s migranty lidskými. Podle tohoto klíče však můžeme postupovat dále. Betonovou dlažbu na Moravském náměstí odlévala Kate Robertson z použitých plastových obalů na potraviny, textilií Laury Aldridge zdobí vzor leopardí kůže – ohroženého druhu volně žijící šelmy, objekt Cezara Poniatowského je vytvořen z drceného kancelářského papíru určeného k recyklaci, instalace sester Dostálkových je inspirovaná kampaněmi vybraných aktivistických skupin věnujících se právům a ochraně zvířat, Medunův nápis a zároveň název díla hlásá Obrazy, popisky a podstavce do časů klimatické proměny. O práci Joanny Rajkowské se v průvodci přehlídkou dočteme, že „vychází z vědomí strachu před blížící se zkázou civilizace způsobenou nevratnými klimatickými změnami“ (pointu díla nechci případnému divákovi předem prozrazovat). To vše doplňuje umístění sochy Zsófie Keresztes do botanické zahrady, tedy chráněné rezervace tropických rostlin uprostřed betonového města, či videoinstalace Martina Kohouta Co

kdybychom porodili žábu v expozici Fauna Moravy, kde jsou – bohužel nezáměrně – vystavovány i druhy živočichů, které již vyhynuly.

Druhý jednotlívý aspekt se týká jednotlivých lokací. Část děl kurátorky situovaly na místa, která jsou něčím problematická, která nejsou využívána k zamýšlenému účelu, na místa, kde něco bylo a není nebo není a mělo by být. Konkrétně se jedná o brownfield před Dolním nádražím nedostatečně suplujícím roli Hlavního nádraží (lahůdka pro každého, kdo v letošním roce zavítá vlakem z Prahy, Vídně, či Bratislavy do Brna; ostatně otázka umístění nového nádraží je stará jak moderní Brno samo), plocha určená pro stavbu Janáčkova kulturního centra (realizace koncertního sálu pro Brněnskou filharmonii provází série netransparentních kroků a aktuálně zamrzla na vybudování zatím nefunkčních podzemních parkovacích ploch) či bývalé sídlo Městského výboru Komunistické strany Československa označované jako Bílý dům (budova, jež byla postavena s odkazem na corbusierovskou tradici, dnes částečně chátrá a – přestože zde sídlí škola a zdravotní středisko – její osud zůstává nejasný). Do tohoto výčtu lze zařadit i neopravenou část Moravského náměstí, kde rýhy v betonu dodnes připomínají místa, kde byly okraje rudé pěticípé hvězdy. S problematickými lokalitami souvisí také dům, z jehož fasády byla na základě politického rozhodnutí odstraněna nástěnná malba Vasila Artamonova a Alexeje Klyuykova, realizována v předchozím ročníku Brno Art Open, opuštěný dům v centru města (dílo zde umístěné lze číst i v kontextu s velmi aktuální otázkou projektu sociálního bydlení, Housing First, který pravděpodobně současné vedení Brna zruší) anebo stálá expozice Moravského zemského muzea, o jejímž stáří svědčí mimo jiné mapa Československa (na níž je Gottwaldov přelepen nápisem Zlín).

Ano, možná některá díla do přehlídky stoprocentně nezapadají, některé realizace jsou slabší, jiné výraznější. Někoho zmate používaná krkolonná zkratka názvu BAO19. Každopádně Brno Art Open je letos náročnou přehlídkou pro náročného diváka, který je ochoten impulzy, jež mu přehlídka nabízí, přijmout a dále se jimi zabývat. Pro běžného Brňana zůstane tento ročník plachtou na Bílém domě. A pokud na něj budeme za deset let vzpomínat, troufám si odhadnout, že to bude v souvislosti se schody Jaroslava Sedláka a Davida Helešice vedoucími na střechu kavárny Praha a dílem Marka Meduny, které lze vidět pouze z této nečekané vyhlídky.

Brno Art Open 2019 / Jsem závislý objekt, 4. 6. – 11. 8. 2019, kurátorky: Café Utopia (Marika Kupková, Katarína Hládeková, Zuzana Janečková a Markéta Žáčková), pořadatel: Dům umění města Brna, www.brnoartopen.cz

Foto popis| Martin Kohout: Co kdybychom porodili žábu?, 2019, pohled do instalace v Moravském zemském muzeu,

Foto autor| foto: Hynek Alt

O autorovi| Silvie Šeborová je kritička a kurátorka.